

3 Mobbing og rasisme

Som barne- og ungdomsarbeider vil du arbeide med forebygging av mobbing og rasisme i barnehagen, skolen eller i ungdoms-

VG2

Eleven skal kunne forklare hva mobbing og rasisme er, og drøfte forebyggende tiltak.

klubben. I dette kapitlet skal du lære hva mobbing og rasisme er, og hvordan du kan bidra til å forebygge og stoppe mobbing og rasisme.

I Norge har det vært mest forskning på mobbing i skolen. Forebygging av mobbing nytter. Det

viser seg at skoler som forebygger mobbing, har lite mobbing.

Å forebygge rasisme er en naturlig del av arbeidet ditt. I kapitlet får du råd om hvordan du kan bidra til at barnehagen, skolen og klubben skal være et godt og trygt sted å være for alle barn og unge uansett nasjonalitet, religion eller hudfarge.

- Hva er mobbing? Hvor foregår mobbing? Hva kan vi gjøre for å hindre mobbing?
- Har du sagt noe sårende til noen uten at du mente det? Hva tror du årsaken kan være til at personen oppfattet det du sa som krenkende?

Mobbing

Hva er mobbing?

Vi kaller det mobbing når en person stadig blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer. De fleste opplever vel å bli ertet en eller flere ganger i livet. Men når ertingen får et mønster, og når den går ut over den samme personen over lengre tid, er personen blitt et mobbeoffer.

Det finnes tre forskjellige former for mobbing:

- *Fysisk mobbing*, for eksempel vold, spark og slag
- *Verbal mobbing*, for eksempel å si stygge ting til andre
- *Psykisk mobbing*, for eksempel sosial utestengning, det å holde noen utenfor en vennegjeng

Verbal mobbing er den vanligste måten å mobbe på, både blant gutter og jenter.

Mobbing kan skje enten direkte eller indirekte:

Direkte mobbing: Det er direkte kontakt mellom mobber og mobbeoffer, mobbingen foregår åpent og er enten fysisk eller verbal.

Indirekte mobbing: Det er ingen direkte kontakt mellom mobber og mobbeoffer. Mobbingen foregår mer skjult og har form som baksnakking, spredning av falske rykter, manipulering og digital mobbing (negative sms osv.).

Mobbing kan være fysisk, verbal eller psykisk.

Det er vanlig å skille mellom to hovedtyper kontakt i mobbing: direkte og indirekte.

Digital mobbing omfatter mobbing på hjemmeside, chattersider, på msn og mobiltelefon. Slik mobbing kan spre seg raskt til mange mottakere og kan være vanskelig å spore.

Her er noen eksempler på hva barn og unge mener er mobbing:

- Å bli kalt navn, for eksempel «tjukka»
- Å bli ertet i lang tid
- Å bli dyttet og dratt rundt omkring
- Å bli slått eller angrepet
- Å få sekken sin, eller noe annet en eier, kastet rundt
- Å få spredt et rykte om seg
- Å bli ignorert og satt utenfor gruppa
- Å bli tvunget til å gi fra seg penger eller noe annet en eier
- Å bli angrepet på grunn av rase eller religion

Kilde: *ung.no*

- Kan du komme med egne eksempler på hva mobbing er?
- Hvordan tror du det er å vokse opp hvis du stadig er redd og utrygg?

Hva medfører mobbing?

Mobbing er vondt og ødeleggende for den som opplever det. Vi har alle et behov for å føle oss verdsatt og trygge, og det å bli mobbet utfordrer vår følelse av egenverd. Dersom mobbingen ikke blir stoppet, kan konsekvensene bli alvorlige. Offeret kan utvikle en følelse av at han eller hun ikke er verdt noe, og det kan lede til depresjon.

Å bli mobbet oppleves likevel forskjellig fra person til person. For noen blir mobbingen et vondt minne om noe som skjedde en gang, men ikke noe mer. For andre kan mobbingen bli det som ødela all glede, og som tok fra dem tryggheten. Da kan det sette spor langt inn i voksenalder.

Det er viktig å være klar over at mobbing er et overgrep og ikke en konflikt! Som regel er det slik at den som blir mobbet, selv ikke har gjort eller sagt noe som fører til at han eller hun blir mobbet.

Å ignorere mobbing er både sårende og ødeleggende for den som blir mobbet.

Mobbing er et overgrep – ikke en konflikt.

Hvor foregår mobbing?

Det viser seg at mobbing først og fremst skjer på skolen. Det skjer vanligvis i friminuttene: i skolegården, i gangene eller på mer bortgjemte steder. Det kan også foregå mobbing inne i klasserommet uten at læreren ser det.

Mobbing skjer naturligvis også i barnehager, i SFO, på lekeplasser, i idrettsmiljø og i ungdomsklubber. I barnehagen kan mobbing dreie seg om slag, spark, ignorering, utestenging og erting. Mobbingen retter seg ofte mot den samme hele tiden.

Undersøkelser

Hvert år blir det gjennomført en undersøkelse på 7. og 10. trinn i grunnskolen og på Vg1 i videregående skole. I Elevundersøkelsen må elevene svare på spørsmål, blant annet om sin læringssituasjon. Mobbing er ett av temaene. I 2006 viste undersøkelsen at de fleste elever trives på skolen og i pausene. Likevel opplever 4,5 % å bli mobbet en eller flere ganger i uka. Gutter opplever noe mer mobbing enn jenter, og det er mer mobbing på mellomtrinnet og ungdomstrinnet enn i videregående skole.

Kilde: *utdanningsdirektoratet.no*

I en annen undersøkelse blant 7000 elever på 5.–10. trinn i 2004 opplevde 15 % mobbing via mobiltelefon. Mobbing er altså et stort problem i den norske skolen. Problemet rammer dermed svært mange elever, skoler og familier.

Kristin er forelsket i Mathias, som er et par år eldre. På ungdomsklubben blir dette tydelig for alle andre. Utover kvelden mottar hun en melding på mobilen fra kamerater av Mathias: «Mathias blir kvalm når han ser på deg.» Hun får også en MMS med bilde av seg selv som ser på Mathias i smug.

Eksempel

Mobbing skjer først og fremst på skolen.

Hvem mobber?

Gutter som mobber

Gutter 12–16 år mobber mest.

Det er flest mobbere på ungdomstrinnet, og tre av fire mobbere er gutter. Mobbing kan være utført av en enkelt elev, men det er mer vanlig at det er en gruppe på to-tre personer som står bak. I slike grupper er det vanligvis én som leder an. Derfor vil den som blir mobbet, ofte fortelle at det er en enkelt elev som mobber. De andre i gruppa gir mobberen støtte, men tar ikke selv initiativ – de er passive mobbere.

Maktforholdet mellom en mobber og et mobbeoffer er ulikt.

Jenter som mobber

Mobbing blant gutter er ofte direkte, synlig og fysisk. Jenter mobber ofte på en mer indirekte og skjult måte. De kan for eksempel sende kjølige blikk, komme med ironiske kommentarer, baktale eller spre falske rykter.

I ungdomsskolen er det vanlig at jenter danner klikker. Det kan være vanskelig for andre å bli en del av disse. For å bli med i klikken kreves en viss status. Å være populær blant andre, ha moteriktige klær, den siste mobiltelefonen eller MP3-spilleren, kan gi status. Noen blir stengt ute fra gjengen, og de som blir holdt utenfor, kan oppleve det som svært vondt.

Siden mobbing blant jenter ofte er mindre synlig, skjer det sannsynligvis mer mobbing blant jenter enn det vi er klar over. Et mobbeoffer kan også risikere ikke å bli trodd når hun melder fra om mobbing. Det kan skje hvis mobberen er ressurssterk og populær både blant jevnaldrende og voksne – og kanskje ikke engang vil innrømme at hun mobber andre.

Mobbing mellom jenter er vanskeligere å få øye på fordi den oftest er mer skjult.

Hva kjennetegner aktive mobbere:

- De er aggressive og hissige, både overfor medelever og voksne
- De er urolige, impulsive og har en positiv holdning til vold.
- De har liten evne til empati (innlevelse).
- De har et sterkt behov for å dominere på en negativ måte.
- Gutter som mobber, er fysisk sterkere enn mobbeofferet og andre elever.
- De viser vanligvis lite angst og usikkerhet.
- De er enten svært lite populære eller svært populære.

Hva kjennetegner passive mobbere:

- Viser redusert individuelt ansvar.
- De kan over tid utvikle en negativ oppfatning av mobbeofferet. Det fører til at de får lav skyldfølelse.
- De kan selv begynne å mobbe dersom de beundrer lederen eller ingen griper inn og stopper mobbingen.

Hvem blir mobbet?

Et vanskelig spørsmål er *hvem* som blir mobbet. Ofte virker det som om mobbing rammer helt tilfeldig. Forskning har vist at det verken har noe med store skoler, konkurranse, karakterjag eller utseende å gjøre. Det vi kan si, er at de som blir mobbet, sannsynligvis har lav selvfølelse, og ubevisst signaliserer dette til andre. Offeret er også ofte mindre aggressivt enn gjennomsnittet. Han eller hun er lite innstilt på å ta igjen og kan derfor oppleves som en magnet på plageren. Offeret er ofte fysisk svakere enn den som mobber, selv om dette ikke alltid er tilfellet.

Mobbeofferet er vanligvis yngre enn mobberen.

Undersøkelser viser at de yngste elevene er mest utsatt for mobbing. Mobberne er vanligvis elever som er eldre enn mobbeofferet. Gutter blir mobbet litt oftere enn jenter, men forskjellen er ikke stor. Halvparten av de jentene som blir mobbet, forteller at de blir mobbet av gutter. Bare 25 % av jentene forteller at de blir mobbet av andre jenter.

Mange som blir mobbet, forteller ikke til noen om mobbingen. Det kan skyldes at mobberen truer med hva som kommer til å skje dersom de forteller om mobbingen. En annen årsak kan være at mobbeofferet gjerne vil skåne foreldrene sine. Det kan også være slik at de ikke tror at noen vil tro på dem, eller at de føler at det er umulig å endre på situasjonen.

Ut fra hvordan mobbeofrene oppfører seg, kan vi dele dem inn i to hovedgrupper: de underdanige og de provoserende.

De underdanige mobbeofrene

De fleste mobbeofre er passive, de er ofte mer usikre og engstelige enn andre elever. De er forsiktige, følsomme og stille. De gråter lett og trekker seg unna når de blir angrepet. Noen er flinke på skolen. Andre ser på seg selv som dumme, mislykte og lite attraktive – de har negativ selvfølelse. De føler seg ensomme og mangler kanskje en nær venn. Derfor søker de ofte kontakt med voksne. De er også fysisk svakere enn den/de som plager dem, og det er som regel gutter. Barn med for eksempel nedsatt syn eller hørsel er mer utsatt for å bli mobbet enn andre.

De som blir mobbet, viser ofte lav selvfølelse.

De provoserende mobbeofrene

En mindre del av mobbeofrene kan selv virke provoserende. De har en del fellestrekk med mobberne, og har et dårlig selvbilde. Noen er ofte hissige, ukonsentrerte og urolige slik at det ofte er irritasjon og spenning rundt dem. En del av dem er hyperaktive, det vil si at de er svært rastløse. Noen har lese- og skrivevansker.

Fredrik går i 6. klasse og har vanskeligheter med å konsentrere seg. Han banner mye, dytter på sine medelever, skremmer de minste på skolen og forstyrrer de andre i leken. Et par gutter i 10. klasse mobber Fredrik både på skolen og på skoleveien. De lugger og slår ham. De ydmyker ham og snakker nedsettende om familien hans. Guttene tømmer ranselen hans og leser høyt det han har skrevet i arbeidsbøkene – og ler av det.

Eksempel

- Tenk deg en klasse der det foregår mobbing. Kan du beskrive miljøet?

Hvordan oppdager vi mobbing?

Selv om barn og unge reagerer ulikt på å bli mobbet, er det likevel visse tegn vi bør se etter og være oppmerksomme på. Typiske trekk hos en som blir mobbet, kan være at barnet er mye borte fra skolen og virker ulykkelig og nedfor. Andre tegn er når barnet eller den unge:

- kommer hjem med istykkerrevne eller skitne/våte klær, ødelagte bøker eller har «mistet» ting uten å kunne gjøre skikkelig rede for hva som har skjedd.
- har blåmerker, skader, kutt og skrammer uten noen troverdig forklaring på hvordan de har oppstått.
- ikke tar klassekamerater med seg hjem og sjelden er sammen med klassekamerater etter skoletid.
- velger en «ulogisk» vei til og fra skolen.
- mister interessen for skolen og får dårligere karakterer.
- har ofte dårlig appetitt, hodepine eller vondt i magen.
- har urolig nattesøvn med mareritt, gråter kanskje i søvne.
- stjeler eller ber om ekstra penger fra familien (for å blidgjøre mobberne).

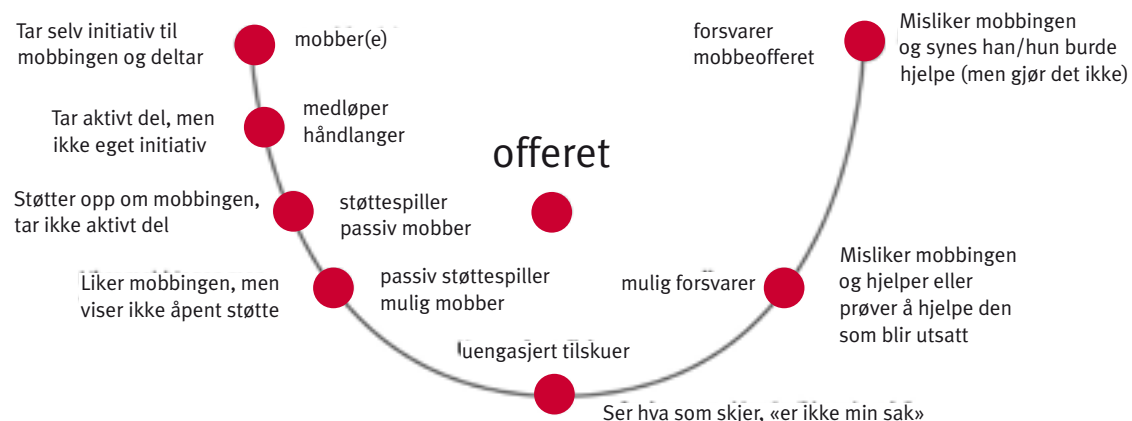
Hva skjer med de andre når noen mobber?

Når andre barn, unge – og voksne – er vitne til mobbing, hva gjør de da? Deltar de i mobbingen, er de tilskuere, eller prøver de å hjelpe den som blir utsatt?

Figuren forsøker å si noe om hvordan tilskuere reagerer når noen blir mobbet.

Mobberingen

Reaksjonsmåter med hensyn til mobbing

Kilde: Dan Olweus og Stein Gorseth: *Mobbing i fritidsmiljøene*. Barne- og likestillingsdepartementet, 2006

Bruk figuren som et verktøy til å reflektere over egne holdninger og atferd knyttet til mobbing.

Målet med å forebygge mobbing er å få holdninger og atferd hos barn og unge i retning høyre del av figuren – altså å mislike mobbingen og hjelpe den som blir mobbet. Å få dette igjennom, krever systematisk forebyggende arbeid med mobbing.

Å forebygge mobbing

Alle som jobber med barn og unge skal, se på de mulighetene de har til å forebygge eller stoppe mobbing i barne- og ungdomsgrupper. Å forebygge mobbing er viktigst. Dersom mobbing likevel skjer, er det viktig å kunne avsløre mobbing på et så tidlig tidspunkt som mulig.

I Kunnskapsløftet er det utarbeidet tre «byggesteiner» som tar for seg forebyggende arbeid i skolen: Godt læringsmiljø, skolesamarbeid med foreldre/foresatte og lokalmiljø og en helhetlig plan. Men i tillegg er disse byggesteinene like godt egnet for tiltak i barnehagen, SFO og fritidsmiljø.

Et godt læringsmiljø har en sterk faglig ledelse og ansatte som er trygge, tydelige og engasjerte. For at du som barne- og ungdomsarbeider skal kunne forebygge mobbing, må du være til stede der barn og unge oppholder seg. Det er viktig å bruke tid på å gi barn og unge et godt læringsmiljø som bygger på grunnleggende respekt for hverandre. Barn og unge trenger et læringsmiljø som kan bidra til at de utvikler et godt selvbilde og gode relasjoner til jevnaldrende og de voksne. Gjennom trygghet og respekt vil barn og unge bedre kunne mestre egne problemer og press utenfra. De vil også kunne utvikle en grunnholdning som blir en barriere mot å mobbe hverandre.

Skolesamarbeid med foreldre/foresatte og lokalmiljø er viktig dersom forebyggingsarbeidet skal lykkes. Det holder ikke at du og de andre ansatte arbeider med dette alene. Det er også avgjørende at barn og unge selv deltar aktivt. Et nært samarbeid gir barnehagen, SFO, skolen og fritidsmiljø muligheten til å diskutere oppdragerollen og regler om felles grenser for barn og unge. Lokalmiljøet kan også bidra med ulike aktivitetstilbud for å styrke det sosiale samholdet på stedet.

En helhetlig plan er den siste byggesteinen i skolens forebyggende arbeid. Denne kan omfatte hele skolen eller bare noen klasser. Slike tiltak er forebyggende programmer.

Et godt læringsmiljø bygger på gode relasjoner, trygghet og respekt.

Samarbeid med foreldre/foresatte og lokalmiljø gir rom for diskusjon om regler for barn og unge.

Forebyggende programmer for skolen/klasser er tiltak i en helhetlig plan.

Forebyggende program	Innhold
<p>Olweus-programmet mot mobbing og antisosial atferd</p> <p>Olweus-programmet har som mål å redusere og forebygge mobbing i skolen. Programmet er en del av den nåværende regjeringens handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet og <i>Manifest mot mobbing</i>.</p>	<p>Programmet understreker ansvaret til læreren for det psykososiale miljøet i klasserommet. Disse prinsippene er:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varme, positive og engasjerte voksne • Faste grenser mot uakseptabel atferd • Konsekvent bruk av ikke-fysiske, ikke-fiendtlige, men negative konsekvenser dersom en elev bryter regler for oppførsel • Voksne i skole og hjem skal være autoriteter og positive rollemodeller
<p>Respekt (tidligere Connect)</p> <p>Respekt er et program som har skolens læringsmiljø som helhet i fokus.</p>	<p>Målgruppa er alle elever. Programmet er utviklet i skolen for å forebygge problematferd. Programmet legger vekt på at alle skal bli involvert og ha respekt for hverandre: elever, personale, foreldre, den lokale bydelsadministrasjon og frivillige organisasjoner.</p>
<p>Zero</p> <p>Dette programmet har som mål å redusere og forebygge mobbing i skolen – nulltoleranse. Zero betyr null.</p>	<p>Målgruppa er alle elever, men særlig elever som utøver mobbing, elever som blir utsatt for mobbing, elever som er i faresonen for å utøve mobbing, og elever som er i faresonen for å bli mobbeofre. Klasseledelsen må utvikle evnen til å være en tydelig leder for å forebygge mobbing og andre typer atferdsproblemer.</p>
<p>Zippys venner</p> <p>Zippys venner er et program som retter seg mot 6–8-åringene i barneskolen.</p>	<p>Her skal barna bli flinkere til å mestre problemer de opplever i hverdagen. De blir lært opp til å kjenne igjen følelser og hvordan de skal snakke om følelsene sine. Barna utvikler evnen til å kommunisere bedre med andre barn og knytte vennskap. I tillegg lærer de om hvordan de skal løse konflikter, takle forandringer og tap og støtte andre barn som har det vanskelig.</p> <p>Du kan lese mer om disse programmene på forebyggingstiltak.no</p>

Ulike programmer mot mobbing

Det er utarbeidet mange forebyggende programmer og undervisningsopplegg som kan brukes når du skal forebygge mobbing. Ikke alle programmer har like god effekt. I rapporten «Forebyggende innsatser i skolen 2006» utarbeidet av Utdanningsdirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet, vises det til 29 pro-grammer og tiltak som er i bruk i skolen i dag. De programmene som er nevnt i tabellen, har vist at de virker både på kort og lang sikt.

§ Lov mot mobbing

Det er straffbart for skoler å overse mobbing. *Opplæringslovens* § 9a pålegger den enkelte skole å drive et systematisk arbeid for å oppnå en mobbefri skole.

Foreldre og elever kan bruke *opplæringsloven* i møte med skolen. Om skolen da ikke gjør noe med mobbingen, kan de klage.

Forebyggende arbeid i barnehagen

- Tror du det foregår regelmessig mobbing over lang tid overfor enkeltbarn i barnehagen?
- Det er forsket lite på mobbing i barnehagene. Hva tror du grunnen kan være til det?

Den viktigste måten du kan forebygge mobbing på i barnehagen, er å lære barna *sosial kompetanse* – hvordan de skal være sammen med andre. Å utvikle barns sosiale kompetanse kan du for eksempel gjøre ved å lære dem:

- hvordan de kan få venner
- hvordan de skal leke sammen

Medelever og eldre elever er gode støtte-spillere for å markere at mobbing er galt.

I barnehagen utvikles en felles barnekultur.

MANIFEST MOT MOBBING - 2006-2008

- et forpliktende samarbeid for et godt lærings- og oppvekstmiljø

Vi, regjeringen Stoltenberg, KS, Utdanningsforbundet og Foreldreutvalget for grunnskolen, forplikter oss til å arbeide for at alle barn og unge skal ha et godt fysisk og psykososialt miljø i barnehagen, på skolen, i skolefritidsordningen og andre organiserte fritidsaktiviteter.

Vi vil arbeide for at barn og unge ikke skal bli utsatt for krenkende ord eller handlinger som mobbing, diskriminering eller utestengning.

Et godt miljø har avgjørende betydning for barns og unges personlige, sosiale og faglige utvikling. Barnas og de unges egne aktive deltakelse og medvirkning i tiltakene er avgjørende for å motvirke mobbing.

Vi legger vekt på at

- tydelig ledelse er en forutsetning for å forebygge og håndtere mobbing
- lokal forankring og handling er avgjørende for at arbeidet skal lykkes
- foreldrene inkluderes i arbeidet med å skape et godt miljø i barnehage, skole og SFO
- god administrasjon og forvaltning på alle nivåer bidrar til å sikre barns rettigheter
- effekten av arbeidet for et godt miljø forsterkes ved at tiltakene våre er koordinerte og langsiktige

KS
Halvdan Skard

Utdanningsforbundet
Helga Hjetland

Foreldreutvalget for grunnskolen
Loveleen Rihel Brenna

Statsminister
Jens Stoltenberg

Kilde: FUG.
no/manifest mot
mobbing

Forebyggende program

Du og jeg og vi to er et program som er utviklet av Kari Lamer i Norge gjennom flere studier i ulike barnehager siden 1993. Programmet har som mål å ivareta og fremme sosial kompetanse hos alle barn. Det skal hjelpe til med å forebygge problematferd hos barn som er innadvendte eller utagerende. Personalet i barnehagen får også tilbud om utvikling av kompetanse. Programmet kan vise til gode resultater. På nettsiden lamer.no kan du lese mer.

Det er også viktig å skape trygghet og trivsel blant barna slik at alle føler seg trygge. Når du for eksempel lytter aktivt til barna, deltar med interesse i aktivitetene deres og følger opp det barna har å fortelle, kan du skape et åpent og inkluderende miljø. Det at du er til stede, kan i seg selv være viktig.

I en barnegruppe er det minst tre typer barn:

- De *populære* barna, som er utadvendte og vennlige og kan ta ulike roller i leken.
- De *avviste* barna, som ønsker å bli akseptert, men blir avvist fordi de er «kranglete» og umodne.
- De *isolerte* barna, som er stillferdige og tilsynelatende har nok med seg selv og sine egne interesser.

Når vi arbeider med å styrke barns sosiale kompetanse, kan du hjelpe de avviste og isolerte barna. Det avviste barnet må kanskje trene på å vente på tur. Det isolerte barnet kan for eksempel trene på å hevde seg og samtale med andre barn og voksne.

Hvem tror du er mest omsorgsfull og inkluderende i barnegruppa: den populære, den avviste eller den isolerte? Begrunn svaret ditt.

Les mer om sosial kompetanse, samarbeid og konfliktløsning i boka *Kommunikasjon og samhandling*.

Vennskap

Som barne- og ungdomsarbeider skal du hjelpe barn med å få venner. Det kan du gjøre ved å snakke om hva som skal til for å være en god venn, for eksempel: Vær vennlig og snill, vent på tur, ha godt

Lær barn å samarbeide og løse konflikter.

Lær barn hvordan de får venner, og hva det vil si å være en god venn.

Ros barn som viser omsorg for andre.

humør, vær real og rettfærdig. Lær dem å dele og låne bort og å være høflige mot hverandre. Snakk om hva man kan forvente av en venn, og hva man ikke kan forvente.

Gi ros når barn viser omsorg for hverandre. Forklar at ros fører til samhörighet og økt selvfølelse, mens kjeft fører til aggresjon og lav selvfølelse.

Lek

Eksempel

Knut og Tore er bestevenner i barnehagen. Hver morgen er gjensynsgleden stor. Hele dagen leker de sammen. De avviser andre barn som vil være med i leken.

- Hvilke fordeler og ulemper kan dette forholdet ha for de to guttene, og for de andre i gruppa?
- Hva kan de voksne gjøre for å få guttene til å inkludere andre barn i leken?

Eksempel

I barnehagen blir Elsa på 4 år daglig skremt av Tom på 5 år. Han kaller henne «drittunge» og «sippeguri» og skriker: «Flytt deg!» og «Hold kjeft!». Tom kaster klærne hennes rundt omkring i garderoben. Elsa er skrekkslagen og gråter. De voksne overser Tom og sier til Elsa at hun ikke skal bry seg om det. Elsa blir etter hvert mer passiv og klengete. De prøver å få Elsa til å være mer sammen med de andre barna, uten å lykkes.

- Hvorfor vil ikke Elsa leke med de andre barna? Er det riktig av de voksne å overse Tom? Hvorfor/hvorfor ikke?

Lær barn hvordan de kan bli med i leken.

Noen barn forstår ikke hvordan de kan bli med i leken. De går rett på dem de vil være sammen med, uten først å undersøke hvor de andre er i leken, hvilken rolle den enkelte har tatt, og hvilken rolle de selv kan ta. Observer leken og samspillet systematisk. Del dine tanker og observasjoner med de andre voksne slik at dere kommer til en felles forståelse av situasjonen. Bli enige om hvordan dere skal gå fram for å hjelpe barna til å leke, uten alvorlige konflikter.

Formidling av verdier og følelser

Når vi skal forebygge mobbing, er det viktig å bli klar over hvilke holdninger vi selv har. Å skape gode holdninger tar tid, derfor må dette arbeidet starte så tidlig som mulig. Alle i barnehagen må bli enige om hva de mener med grunnleggende verdier som fellesskap, medansvar og omsorg. Fortell barna hvordan vennskap, trofasthet og ærlighet arter seg. Dine egne holdninger vil skinne igjennom alt du sier og gjør mot andre.

Vær en rollemodell som formidler gode verdier til barn allerede fra barnehagen av.

Vær en rollemodell for gode verdier som åpenhet, respekt, toleranse. Lær barn å ta et bevisst standpunkt mot mobbing. Når du ser at barn viser gode verdier, kan du gjerne påpeke det og rose dem.

Å trene barn i empati er viktig for å forebygge mobbing. Lær barna å kjenne etter. Snakk om ulike følelser. Få barna til å beskrive hvordan ulike følelser kjennes i kroppen. Hvordan har du det når du er lei deg? Glad? Sint? Snakk om hvordan vi kan gjenkjenne følelser hos andre ved å se på hvordan kroppsspråket er. Det er først når barna kjenner sine egne følelser, at de blir i stand til å gjenkjenne dem hos andre.

Snakk med barn om følelser slik at de lettere kan kjenne dem igjen hos seg selv og andre.

Forebyggende arbeid i skolen

Trond i 4. klasse er hørselshemmet. Han kommuniserer ved hjelp av tegnspråk, og snakker med monoton stemme. To gutter i 8. klasse hermer, når ingen voksne ser det. De får med seg resten av klassen og underholder andre elever med tegnspråk og utydelig språk, når Trond ser på.

- En dag oppdager du hva som foregår. Hva vil du gjøre for å gjøre slutt på mobbingen?

Eksempel

Når vi skal forebygge mobbing i skolen, må vi arbeide planmessig og systematisk. Det tar tid å endre holdninger, derfor må vi tenke langsiktig. Først bør vi kartlegge hvordan miljøet er på skolen. Finn ut hvordan barn og voksne er mot hverandre. Hva er positivt og negativt?

Her er noen punkter som bør inngå i en kartlegging:

- Er de voksne anerkjennende og støttende – eller er de mer opptatt av kontroll og regler?
- Er det forskjellige barn som blir sett og hørt – eller er det noen som blir oversett?
- Blir alle behandlet likt – eller er det noen som er hakkekyllinger eller syndebukker?
- Blir konflikter løst på en tilfredsstillende måte for alle – eller blir det skapt vinnere og tapere?
- Er miljøet preget av respekt og omsorg – eller av kritikk og erting?
- Er det et sosialt inkluderende miljø – eller et miljø som består av mange klikker?

Når miljøet er kartlagt, kan vi utarbeide en handlingsplan med tiltak. Barn som blir mobbet, må ikke selv føle at de har skylden og ansvaret for at de blir mobbet. Derfor er det viktig at vi lager tiltak både for enkeltindivider, grupper og hele miljøer. Alle som har noe med skolen å gjøre, bør være involvert: Lærere, barne- og ungdomsarbeidere, foreldre, rengjøringspersonalet, vaktmestere, kontorpersonalet og – ikke minst – elevene.

Antimobberegler

Eksempel

For å være tydelig på hva som er akseptert atferd, og for å fremme samarbeid og toleranse, har Heisann barne- og ungdomsskole utarbeidet to typer regler: Et felles reglement for alle elevene, og ett for hver klasse. Fellesreglementet er utarbeidet av to tillitsvalgte fra hver klasse, elevrådet, lærere, FAU og skolens ledelse. Alle i klassen deltar med å lage klassereglene. De skal fremme et godt og trygt klassemiljø. Dersom det skjer brudd på reglementet, forplikter alle elevene seg til å si ifra, og alle de voksne forplikter seg til å gripe inn og stanse uønsket atferd.

Ett punkt i handlingsplanen kan være å lage korte og enkle antimobberegler som skal gjelde for hele skolen. Hvis en elev bryter en regel, skal det føre til negative konsekvenser. Disse konsekvensene må være kjent på forhånd, og de må oppleves som rettfærdige. Både elever, foreldre og ansatte må være enige i reglene.

Eksempel på antimobberegler:

- 1 Vi skal ikke mobbe hverandre.
- 2 Vi skal forsøke å hjelpe dem som blir mobbet.
- 3 Vi skal også være sammen med barn/unge som lett blir alene.
- 4 Hvis vi vet at noen blir mobbet, skal vi fortelle det til en voksen eller til dem hjemme.

Kilde: Olweusgruppen mot mobbing og antisosial atferd

Bedre skolemiljø bidrar til å forebygge mobbing

Du skal ha null-toleranse for all mobbeatferd. Det innebærer at du ikke godtar mobbing i noen form! Hvis du overser mobbing, kan det virke som om du godtar mobbeatferden. Da kan den fortsette i lang tid. Den som mobber, må oppleve at det får konsekvenser. Og den som blir mobbet, må oppleve at han eller hun blir tatt på alvor, og at de voksne griper inn for å stoppe mobbingen.

For å få slutt på mobbingen er det viktig å få barn og unge til å forstå at mobbing er galt. Hvis medelever sier fra at de ikke aksepterer mobbing, vil mobberne miste sin posisjon. Det har ofte større effekt når medelever griper inn eller protesterer overfor mobbere, enn når voksenpersoner gjør det. Mobbere kan føle mer respekt for medelever eller eldre elever enn for foreldre og lærere. Din rolle blir blant annet å støtte dem som tør å protestere mot mobbing.

Som barne- og ungdomsarbeider på skolen og i SFO må du følge opp handlingsplaner og aktiviteter som skolens ledelse har bestemt. Du kan også selv komme med forslag til aktiviteter. Den kompetansen du har, er viktig når du skal planlegge, gjennomføre og evaluere de ulike aktivitetene.

Elever som bryter antimobbereglerne må få en negativ konsekvens som føles rettfærdig.

Noen områder skolen kan jobbe med for å styrke læringsmiljøet.

- Vennskap og relasjoner
- Mestring
- Respekt for hverandre og språkbruk
- Empati
- Sosial kompetanse

Dette er noen aktiviteter og tiltak knyttet til satsingsområdene som er nevnt ovenfor:

Aktiviteter som kan styrke **vennskap og relasjoner:**

- Arrangere turer for klassen
- Arrangere turer på tvers av klassene
- Fadderordning
- Lese for de lavere klassetrinnene
- Arrangere leker og skuespill for de lavere klassetrinnene
- Arrangere fest for foreldrene
- Ha «hemmelige» venner
- Ha egen skolegenser/T-skjorte/caps
- Lage rollespill

Tiltak som kan styrke **mestring** hos barn og unge:

- Gi ros og oppmuntring
- Legge til rette for tilpasset opplæring
- Sørge for at alle elevene får oppgaver som blir verdsatt
- Lage noe sammen på tvers av klassetrinnene
- Lære barn og unge å tåle at andre kan noe en selv ikke kan

Tiltak som kan styrke **respekt for andre og høflig språkbruk:**

- Være åpne og interesserte for alle uansett kulturell bakgrunn
- Snakke om hva som er god folkeskikk
- Ikke tolerere banning og tabuord
- Lytte, og ikke avbryte når andre snakker
- Lage rollespill

Tiltak som kan styrke **empatisk kompetanse:**

- Snakke om ulike følelser
- Snakke om situasjoner der man føler empati

For å styrke vennskap mellom elever kan skolen arrangere turer, ha faddere for yngre elever og arrangere fest for elever og foresatte.

Elever opplever mestring gjennom blant annet ros, oppmuntring, verdsetting og tilpasset opplæring.

For å fremme respekt kan vi være åpne for andre kulturer, lytte til andre og snakke om hva som er god folkeskikk.

Når hverdagen oppleves som truende, går det ut over livskvaliteten.

Elevene kan styrke sin empati (medfølelse) gjennom å snakke om følelser de har i forskjellige situasjoner.

- Snakke om hva man følte og gjorde i «her og nå»-situasjoner på skolen
- Se etter om noen er alene i friminuttene
- Snakke om hva man føler når man har empati for noe som skjer et annet sted i verden
- Ha aktive og tydelige voksne som har evne til å reflektere med barna
- Få besøk av voksne som har erfart mobbing, for at de kan fortelle sin historie
- Lage rollespill som synliggjør empatisk kompetanse

Elevene styrker sin sosiale kompetanse gjennom konfliktløsning, samarbeid, gruppearbeid og rollespill.

Tiltak som kan styrke **sosial kompetanse**:

- Utarbeide regler som skal styrke klassemiljøet
- Arbeide med konfliktløsning der det er lov til å være sint, men ikke lov til å la det gå ut over andre. Lære å møtes på halvveien
- Lære barn og unge teknikker som kan dempe aggresjon
- Lære barn hvordan de kan forholde seg til erting
- Lære samarbeid, selvhevdelse, selvkontroll
- Ha gruppearbeid/prosjektarbeid
- Rollespill

Forebyggende arbeid i ungdomsklubben

På samme måte som i barnehagen og i skolen må de som har ansvaret for ungdomsklubben, sørge for at miljøet er trygt og godt, og at mobbing ikke foregår. Du, som barne- og ungdomsarbeider, må samarbeide med foreldrene og naturligvis også med ungdommen i arbeidet for et mobbefritt miljø. I ungdomsklubben er de unge sammen om felles interesser. I et trygt, positivt og åpent miljø kan det oppstå gode relasjoner, og medlemmene utvikler seg i stor grad. Her kan mobbeforene utvikle selvtillit hvis de får anledning til å oppleve at de mestrer og lykkes med det de er opptatt av. Å møte andre med samme interesser kan også føre til at de oppdager sine sterke sider, som kanskje ikke kommer så godt fram i en komplisert skolehverdag.

Mobbere kan også ha nytte av et trygt miljø med god oppfølging. Energien og ressursene deres blir brukt på en mer konstruktiv måte i en klubbvirksomhet.

I et trygt klubbmiljø kan ungdom utvikle egne evner og selvtillit.

Selv om medlemmer i klubber og foreninger er sammen fordi de deler felles interesser, er det viktig å være klar over at det likevel foregår mobbing slike steder. Derfor bør man også i klubben ha handlingsplaner og regler mot mobbing. Klubbreglene bør være enkle, for eksempel: Vi har et positivt miljø – uten mobbing. Alle er velkomne!

Olweus-programmet, som ble nevnt på side 16, egner seg også for klubber.

Test deg selv

- 1 Hva er mobbing?
- 2 Hva er forskjellen på mobbing og erting/krangling?
- 3 Hvorfor lar barn og unge være med å fortelle at de blir mobbet?
- 4 Hvorfor må vi stanse mobbing?
- 5 Å lære barn å gjenkjenne følelser hos seg selv og andre er viktig for å forebygge mobbing. Kan du beskrive disse følelsene og fortelle hvor i kroppen de sitter: Glede, sinne, stolthet, redsel, skuffelse, sorg, misunnelse? På hvilke måter påvirker den enkelte følelsen deg:
 - Fysisk: Hvordan er muskelstyrken, energien, ansiktsmuskulatur? Hvor i kroppen kjenner du følelsen, hvordan opplever du den?
 - Psykisk: Hvordan er det med selvfølelsen og initiativet?
 - Sosialt: Har du lyst til å være alene eller sammen med andre?
 - Åndelig: Får du lyst til å finne en dypere mening?
- 6 Tror du at noen følelser er mer allment akseptert enn andre? I så fall, hvilke?
- 7 Hvem står bak *Manifest mot mobbing*, og hva innebærer det?
- 8 Hvem kan bli mobbere/mobbeoffer?
- 9 Hvordan kan du forebygge mobbing?
- 10 Hvordan kan du hjelpe mobberne til en mer akseptabel atferd?
- 11 Hvordan kan du hjelpe mobbeofferet?
- 12 Se filmen *Yohanna* – en dokumentar om ei svensk jente som ble mobbet fra 1. klasse til hun gikk ut av skolen. Hvilke konsekvenser fikk mobbingen for Yohanna? Hva kunne vært gjort for å stanse mobbingen?

I praksis

- 1 I barnehagen legger du merke til at det er mye krangling og frekk språkbruk. Slik atferd blir bevisst ignorert av mange voksne, mens positiv atferd blir belønnet med ros. Hva ligger til grunn for denne måten å håndtere uønsket atferd på?
- 2 På skolen oppstår det stadig konflikt mellom en gutt med utagerende atferd og de andre elevene. Guttene mener han blir mobbet av de andre elevene, mens de andre elevene mener de blir mobbet av ham. Forsøk å sette deg inn i begge sider av konflikten, og drøft ulike tiltak som kan forebygge opplevelsen av å være mobbet.
- 3 Finn ut hvilke forebyggende tiltak som omfatter mobbing og rasisme i ordensreglementet der du har praksis.
- 4 Som ansatt i SFO får du mistanke om regelmessig mobbing. Den du tror blir mobbet, benekter mobbingen. Hva tror du kan være årsaken til det?
- 5 Hvordan kan du stoppe det du oppfatter som mobbing, når verken mobberen eller mobbeofferet vil innrømme mobbingen? Hvilke forebyggende tiltak kan settes inn for å få slutt på det du oppfatter som mobbing?
- 6 Du skal undersøke om det foregår mobbing på SFO. Hvilke spørsmål er det viktig å stille? Lag en intervjuguide.
- 7 Barne- og familiedepartementet har utgitt heftet «Mobbing i barnehagen, et hefte for deg som jobber i barnehage». Spør styreren om det. Les det, og lag en liste over hva du kan gjøre for å forebygge mobbing i barnehagen.

Refleksjon og diskusjon

1 På SFO har dere et personalmøte i forbindelse med at det skal begynne en ny jente på 7 år. Eleven er svaksynt og har tidligere vært utsatt for mobbing. Hun beskrives som utrygg og reservert. Hvilke forebyggende tiltak kan dere sette inn for at denne eleven skal trives på SFO?

2 I barnehagen har dere fått melding om at en gutt på 4 år skal begynne i barnehagen. Guttene har nettopp fått høreapparat og har nesten ikke språk. Hvilke forebyggende tiltak kan dere sette inn som sikrer at denne gutten blir inkludert og får venner?

I skolegården blir en 9-årig gutt dratt i jakka og slengt bortover bakken av en mye eldre gutt. Det står fire-fem andre gutter og jenter og ser på og ler. En lærer kommer med bestemte skritt bort til gjengen og spør med høy og myndig stemme: – Hva foregår her? De unge snur seg, ser ned, og rusler vekk uten ett ord. Læreren spør gutten som ble plaget om han trenger hjelp.

- Tror du denne ungdomsgjengen vil gjenta denne atferden? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hva ville du gjort om du kom opp i en liknende situasjon?

Kamilla i 9. klasse er redd for to jenter i parallellklassen. De truer henne med å ødelegge tingene hennes og fortelle alle om en hemmelighet Kamilla har, hvis hun ikke betaler dem. De tvinger henne til å stjele på butikken, og hun må med jevne mellomrom ha med en 100-lapp på skolen til dem. Venninnene hennes vet hva som foregår, men tør ikke si noe av frykt for jentene. Læreren vet ikke noe om hva som foregår. Hjemme har foreldrene oppdaget at Kamilla stjeler penger fra dem. De er skuffet over henne. En kveld på ungdomsklubben får du mistanke om at Kamilla blir plaget av disse jentene. Hun benekter det likevel når du tar det opp med henne.

- Hvordan kan du løse denne situasjonen?

Rasisme

Rasisme handler om å dele mennesker inn i raser og gi noen raser større verdi enn andre.

Rasisme handler om å *diskriminere* andre mennesker på bakgrunn av rase. Rasismen bygger på forståelsen av at man kan dele mennesker inn i raser, og at noen har større verdi enn andre. Når vi diskriminerer – forskjellsbehandler – en annen person, kommer han eller hun dårligere ut enn «oss andre». Det kan for eksempel dreie seg om at en ung gutt ikke slipper inn på et utested fordi han har mørk hudfarge, eller at han av samme grunn ikke får den jobben han har søkt på, og som han er godt kvalifisert for.

Vi bruker ofte begrepet *etnisk gruppe* når vi snakker om at vi tilhører ulike raser eller folkeslag. En etnisk gruppe har en felles identitet som skiller dem fra andre grupper. Identiteten kan for eksempel være knyttet til kultur, språk, historie og religion. Innvandrere i Norge omtales ofte som etniske minoriteter.

Barn med tilknytning i to kulturer vil kunne berike og utvikle den norske kulturen og gjøre Norge til et enda bedre sted å være for alle.

Opp gjennom historien har det vært mange eksempler på rasisme: I Sør-Afrika hadde man i mange år et politisk system – apartheid – som gikk ut på å holde rasene (fargede, hvite, indere og svarte) fra hverandre. Mest kjent er kanskje likevel det som skjedde med jødene under krigen. Nazistene mente at noen raser var bedre enn andre. Den nordiske rasen sto øverst og den jødiske lavest. Jødene ble derfor diskriminert, forfulgt og til slutt forsøkt utryddet. I Norge har samene opplevd diskriminering.

En etnisk minoritet er en gruppe mennesker som tilhører samme folkeslag og som bor i et annet land.

- Kan du nevne noen land der det foregår mye uroligheter eller konflikter mellom etniske grupper? Vet du hva konfliktene dreier seg om?
- Har du noen gang opplevd eller vært vitne til rasisme? Gi eksempler på rasisme. Hvordan kan det påvirke miljøet?

Det har vært gjort mange forsøk opp gjennom årene for å bevise at noen raser er mer intelligente eller bedre enn andre. Alle slike forsøk er blitt tilbakevist. Naturligvis er vi alle forskjellige, men rase og hudfarge er ikke avgjørende. Det er faktisk heller slik at det kan være større forskjeller innenfor en gruppe med samme hudfarge enn mellom grupper med ulik hudfarge.

Rasisme skyldes mangel på kunnskap. Det fører ofte til fordommer, som jo er en dom vi feller på forhånd før vi har nok kunnskaper om en sak. Fordommer tar ofte utgangspunkt i at mennesker fra andre land, nasjonaliteter og med annen hudfarge oppfører seg på en annen måte enn hva vi er vant til.

Rasisme skyldes mangel på kunnskap, som igjen fører til fordommer.

Når vi har fordommer mot en representant for en gruppe mennesker, overfører vi ofte det negative vi har hørt, sett eller lest, til hele gruppa. Alle innvandrere er for eksempel kriminelle, vil ikke jobbe og står bak all narkotikasmugling. Slike holdninger skaper utrygghet blant folk flest og kan føre til at alle som kommer inn under gruppa «innvandrere», blir avvist og diskriminert på grunn av redsel.

I et flerkulturelt samfunn der vi hver dag opplever kulturforskjellene tett på oss, kan det lett oppstå konflikter og rasisme. Noen mennesker er skeptiske til andre raser, mens andre synes det er spennende med et «fargerikt fellesskap» – i barnehagen, i skolen og i samfunnet ellers.

Å forebygge rasisme

Rasisme og mobbing har mange fellestrekk. Når du skal forebygge rasisme i barnehagen, i skolen eller i ungdomsklubben, kan du bruke mange av de samme aktivitetene og tiltakene som blir beskrevet i delen om mobbing i dette kapitlet.

De som blir utsatt for rasisme, kan føle seg krenket og mindre verdt.

Å bli utsatt for rasisme er vondt – like vondt som å bli utsatt for mobbing. Den som opplever det, kan føle seg krenket og mindre verdt, og det går utover selvfølelsen. Barn og unge fra andre land kan bli mobbet for annen hudfarge, at de snakker rart, kler seg annerledes og oppfører seg på en annen måte enn etnisk norske barn.

Det finnes mange lover og forskrifter som legger vekt på at alle barn og unge har krav på å være i et trygt og godt miljø i barnehage og skole. Her er de viktigste lovene og en forskrift som du bør kjenne til: FNs barnekonvensjon, *barnehageloven*, Rammepåplanen for barnehagens innhold, *opplæringsloven* og forskrift om miljørettet helsevern i barnehage og skole. *Straffeloven* gir vern mot rasistiske ytringer.

FNs barnekonvensjon

§ 2 Ingen-diskriminering

Konvensjonens rettigheter gjelder alle barn uten hensyn til hvilken rase, farge, kjønn, språk, religion, opprinnelse, eiendom, funksjonshemming eller oppfatninger. Staten skal sørge for at ingen diskrimineres.

Både rasisme og diskriminering er forbudt ved lov.

§ 30 Minoriteter og urbefolkning

Barn som tilhører en minoritet eller urbefolkningen har rett til å nyte godt av sin kultur, religion og eget språk.

I *opplæringsloven* § 9a er det fastslått at alle elever har rett til å være i et godt fysisk og psykososialt miljø. Det betyr blant annet at vi har en plikt til å verne elevene mot mobbing, vold, diskriminering og rasisme.

Forebyggende arbeid i barnehagen

Vi som bor i Norge, føler oss norske. Men noen av barna du møter i barnehagen, har også en annen tilhørighet i tillegg til den norske. De er for eksempel både norske og pakistanske, og har en kultur som skiller seg ut fra det som er «typisk norsk». Det er viktig at alle barna i barnehagen uansett hvilken etnisk gruppe de tilhører, kan være sammen og leke sammen uten mobbing og rasisme.

For å få til dette er det viktig at alle barn har et forhold til sin egen og andres kultur. Det gjør at barn lettere kan sette seg inn i andres situasjon og dermed både forstå og føle respekt for andre. Som barne- og ungdomsarbeider skal du formidle tradisjoner fra ulike kulturer, slik at alle barn får en følelse av at de hører til. Å formidle tradisjoner kan dreie seg om å ha temauker der ulike nasjonaliteter får lov til å presentere seg; å leke at man reiser på kartet, mattradisjoner, klesdrakter, lek i barnekulturer, få foreldre til å komme og fortelle om hjemlandet, vise bilder og så videre.

Barn som har et forhold til sin egen kultur, kan lettere forstå og respektere andre kulturer.

Samtidig er det viktig at alle som bor i Norge, må bli en del av «det norske» slik at de kjenner seg hjemme her. De må også lære seg det norske språket. Det er viktig for å kunne samhandle med andre og kunne forstå de normene og reglene som gjelder i samfunnet. Barnehagen, og du som barne- og ungdomsarbeider, spiller en stor rolle i dette arbeidet. Del det beste fra din egen barnekultur. Fortell barna eventyr, sagn og historier som du en gang hadde glede av. Lær dem sanger, leker og spill som du kjenner fra din egen barndom. Det du lærer barn, gjør leken deres mer inspirerende. Barn tilpasser det de

Barn i barnehagen leker med hverandre uavhengig av kulturell bakgrunn.

lærer, inn i en barnekultur som de selv skaper gjennom lek og samspill med hverandre. På den måten oppstår det en felles forståelse som bygger broer på tvers av hudfarge og kulturer.

Eksempel

Kay, Turid, Sozdar og Akar leker mor, far, bror og søster. De har ulik bakgrunn og definerer derfor rollene i en familie forskjellig.

- Hva kan barna lære av en slik lek?
- Hvordan tror du barna fyller rollene i forhold til hvor de kommer fra?

Forebyggende arbeid i skolen

Når barna begynner på skolen, er mange av dem vant til å være sammen med elever med en annen etnisk bakgrunn. De ser på det som den naturligste ting i verden. De ser på hverandre som venner og medelever – og ikke som en del av en gruppe. Rasistisk atferd blir oppfattet som uforståelig og svært urettferdig. Det er slike holdninger det er ønskelig at alle elever får.

Arbeid mot rasisme må være en del av skolens ordinære holdnings- skapende arbeid. Skolen bør ha klare regler som tar avstand fra rasistisk atferd. Uønsket atferd må få alvorlige konsekvenser.

Elever ser på hverandre først og fremst som medlever og ikke som gruppedlemmer.

Benjaminprisen

Benjaminprisen deles ut til en skole som har utmerket seg i arbeidet mot rasisme og diskriminering. Benjaminprisen er oppkalt etter 15 år gamle Benjamin Hermansen som ble drept på Holmlia den 26. januar 2001. Drapet var rasistisk og nazistisk motivert. Prisen omfatter en pengepris og en byste av Benjamin Hermansen. Benjaminprisen deles ut på den internasjonale minnedagen for Holocaust, 27. januar.

Kilde: skolenettet.no

Kunnskap og kontakt

Kunnskap og kontakt med foreldre og lokalsamfunnet kan forebygge rasisme. Som barne- og ungdomsarbeider er du et slikt viktig bindeledd.

Kunnskap gir forståelse:

- Vær bevisst på å ha et positivt fokus på det flerkulturelle miljøet.
- Fokuser på det som er felles.
- Fokuser på de positive sidene ved den enkelte kultur.
- Lær barna høflighetsfraser på ulike språk.
- Fortell om høytider og merkedager i de ulike kulturene.
- Forbered klassen på nye elever, og vis hvordan de kan hjelpe den nye eleven til å føle seg velkommen.
- Øk din egen kompetanse og flerkulturelle forståelse.

Du får kunnskap og forståelse om andre kulturer ved å ha et positivt syn, finne felles-trekk og ha et ønske om å lære mer.

God kontakt med foreldrene kan gi økt forståelse for andre kulturer og bidra til gjensidig tillit.

Godt samarbeid med lokalsamfunnet kan gi barna gode forbilder.

Ha nær kontakt med alle foreldrene:

- Foreldre har stort behov for informasjon.
- God kontakt skaper gjensidig tillit og trygghet.
- Foreldrene er en ressurs som kan bidra med kunnskap om sin kultur og bidra til flerkulturell forståelse.

Ha kontakt med lokalsamfunnet:

- Vis til gode forbilder, for eksempel innen idrett.
- Samarbeid med voksne i nærmiljøet som barna ser opp til.
- Inviter for eksempel en lokal idrettshelt til skolen for å formidle tydelige holdninger mot mobbing og rasisme.
- Inviter til utstillinger, teater og liknende som har med et fargerikt fellesskap eller antirasisme å gjøre. La lokalpressen dekke arrangementet.

- Hvem kan være et godt forbilde i det antirasistiske arbeidet i ditt lokalmiljø?

Test deg selv

- 1 Hva er rasisme?
- 2 Hva menes med etnisk minoritet?
- 3 Hvilke likhetstrekk er det mellom mobbing og rasisme?
- 4 Hvor forekommer rasisme?
- 5 Lag en liste over ulike årsaker til rasisme i Norge.
- 6 Hvorfor kan barn og unge med innvandrerbakgrunn være utsatt for mobbing?
- 7 Hvilke forebyggende tiltak kan settes inn mot rasisme i skolen?
- 8 Hvorfor er det viktig at minoritetsspråklige barn går i barnehage?
- 9 Hva sier *opplæringsloven* om rasisme?
- 10 Hvordan kan du stoppe rasistisk atferd?
- 11 Hvordan kan skolen forebygge rasistisk atferd?

I praksis

- 1 Finn ut hva som er felles for barna i det flerkulturelle miljøet der du har praksis.
- 2 Hvilke forebyggende tiltak er satt inn for å forebygge rasisme der du har praksis? På hvilke områder, og for hvilke grupper av barn og unge, virker de/virker de ikke? Kan du komme med forslag på andre tiltak som kan prøves? Begrunn forslaget.
- 3 Hvilke høytider og merkedager bør du være oppmerksom på der du har praksis?
- 4 Hva kan elevene gjøre for å få en ny elev til å føle seg velkommen?
- 5 Hvis det forekommer, hva slags reaksjon får rasistisk atferd der du har praksis? Vil det oppleves rettfærdig for alle parter?

Refleksjon og diskusjon

- 1 Hvilke forebyggende tiltak kan settes inn i barnehagen for å forebygge rasisme? Kan noen av tiltakene ha uheldige konsekvenser for andre barn, foreldre eller ansatte?
- 2 Hvilke forebyggende tiltak kan settes inn i skolen og på SFO for å forebygge rasisme? Kan noen av tiltakene oppleves som rasistiske på andre barn, foreldre eller ansatte?
- 3 «Like barn leker best» heter det i et gammelt ordtak. Hva menes med det? Drøft utsagnet.
- 4 Å bruke vold mot barn og unge, å tvinge noen til å gifte seg, og å omskjære småjenter er forbudt i Norge. Det er straffbart, og gjelder alle barn, selv om kulturen i hjemlandet er annerledes. Kan våre lover oppfattes som rasistiske? Hvordan må du som barne- og ungdomsarbeider forholde deg dersom du får mistanke om slike forhold?
- 5 Mange barn og unge kommer fra kulturer med strenge regler i forbindelse med hva de kan spise, hvordan de skal kle seg, og hvordan de skal omgås motsatt kjønn. Hvordan kan du som barne- og ungdomsarbeider ta hensyn til dette når du skal planlegge ulike aktiviteter for barn og unge (på klassetur, i svømmehallen, rollespill, matlaging, dans)?

Vg3 – Fagopplæring

Tema: Mobbing og rasisme

Som forberedelse til veiledningstimen kan en selvevaluering gi deg innsikt i hva du kan godt nok, og hva du må jobbe mer med innenfor temaet mobbing og rasisme:

Hva kan du om mobbing og rasisme fra Vg2?

Hvordan har du brukt dine kunnskaper om mobbing og rasisme sammen med barn og unge? Gi eksempler.

Hva må du repetere for å kjenne deg trygg i kommunikasjonen med barn, unge og foreldre?

Hva slags veiledning innenfor temaet mobbing og rasisme har du behov for fra din instruktør?

Hva vil du jobbe spesielt med for å bli god til å kommunisere?

utvikling skal du begrunne valgene og metodene.

- 1 Hvordan vil du observere gruppa i forkant for å kartlegge barna og de unges interessefelt, ferdighetsnivå og sosiale omgangsform?
- 2 Hvilke motivasjonsmetoder vil være gode å benytte for å skape engasjement hos barna og de unge? Begrunn svaret ut fra barnas alder.
- 3 Hva er utgangspunktet for opplegget? (Antall barn eller unge, antall voksne, romforhold, tid, økonomi. osv.)
- 4 Bruk et skjema der overskriftene er HVA, HVORDAN og HVORFOR. På skjemaet synliggjør du hva du skal gjøre, hvordan du skal gjennomføre hvert av punktene, og hvorfor hvert av disse punktene skal gjennomføres.
- 5 Vurder opplegget etter gjennomføring.
 - Hva gikk bra, og hvordan vet du det?
 - Hva gikk mindre bra, og hvordan vet du det?
 - Hva lærte barna om temaet og om seg selv?
 - Hva lærte du om deg selv, om observasjon, motivasjon og planlegging?

Oppgave Vg3 – Mobbing og rasisme

Planlegg et opplegg der du stimulerer barn og unges evne til å kommunisere, og der du samtidig viser at du selv tar ansvar for å fremme tillit og trygghet i kommunikasjonen. Ta utgangspunkt i barna og de unges interessefelt og ferdighetsnivå. Som en del av din kompetanse-